

Covenant & Conversation

ת"סב
Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (ה"צר) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

Bitler ve İnsanlar Üzerine

ŞEMOT ÖZET

Üçüncü bir bela Mısır'ı vurmuş ve ülke toprağının tozu bitlere dönüşmüştü. Paro'nun büyücüler kendileri de bitleri oluşturmaya çalıştılar, ama başarısız oldular. Bitler insanlara ve hayvanlara saldırırken, büyücüler pes ederek Paro'ya "Bu Tanrı'nın parmağıdır" dediler.

İnsanlar Tora'da mizahın kullanımına pek az dikkat vakfederler. Tora, hicve başvurarak, Tanrı ile rekabet edebileceklerini zanneden insanoğullarıyla etkili bir şekilde alay eder. İnsanların Tanrı'ya meydan okudukları zaman kendi küçüklüklerini ifşa etmiş olduklarını bize tekrar tekrar gösterir. Hükümdarlar kendilerini Tanrı'nın otoritesinden özgür kılabileceklerine inandıkları zaman, Tanrı yalnızca güler.

Bunun klasik bir örneği, Babil Kulesi'dir. İnşacılar, yaptıkları kulenin "göklere erişeceğine" inanmışlardır, ancak Tora, Tanrı'nın onu görmek için "aşağı inmesi" gerektiğini yazar. Göğlerin perspektifinden bakıldığında, o insanların en büyük başarısı gülünecek kadar küçüktür. **İşte bu, insani kibirle realite arasındaki boşluğu açığa çıkaran Tanrısal mizahtır.**

Hiciv, On Bela'yı anlamamıza da yardımcı olur. Antik Mısırlılar, çoğu doğa kuvvetlerini temsil eden çok sayıda tanrıya inanırlardı. Büyücüler bu kuvvetleri manipüle edebileceklerini düşünürlerdi. Antik dünyada büyü, günümüzdeki teknolojiye benzer bir role sahipti: güç ve kontrol vaat ediyordu. Doğayı kontrol edebileceğine inanan bir uygarlık, insanları kontrol edebileceğine de inanır. Böylesi bir toplumda özgürlüğe hiç yer yoktur.

Belalara bu mercekten bakarak, onların birer cezadan daha fazlası olduğunu görebiliriz. Belalar, Mısır tanrılarının güçsüz olduğunun birer teşhiri niteliğindeydi. Hayatın kaynağı olarak tapınılan Nil Nehri kana dönüşmüştür. En büyük tanrı olarak kabul edilen güneş, karanlıkla gölgelenmiştir. Bu belalar, **doğanın ta kendisinin, daha yüksek bir ahlaki otoriteye tabi olduğunu** açığa çıkarmaktadır.

İlk iki bela ayrıca Mısır'ın Yisrael'e karşı işlediği suçları da hatırlatır. Bene Yisrael'in erkek bebekleri Mısırlılar tarafından Nil'de boğularak katlediliyordu. Bu nedenle nehrin kendisi ve doğumla bağlantılı kuvvetler, Mısır'ın aleyhine dönmüştür. Mesaj açıktır: realitenin ahlaki bir yapısı vardır. Hayatı devam ettirmesine niyetlenilmiş olan güçler kötülük için kullanıldığında, yıkımın araçları haline gelirler. Tarihte adalet vardır.

Mısırlı büyücüler, belaları kendi terimleriyle yorumlamaya çalışmışlardı. Moşe ve Aaron'un basitçe rakip birer büyücü olduklarını düşünerek, ilk iki belayı taklit etmişler, daha çok kan ve daha çok kurbağa üretmişlerdi. Böylece buradaki ironiyi tamamen gözden kaçırarak kendi güçlerini kanıtlama hevesiyle durumu daha da berbat hale getirmişlerdi. Ancak üçüncü bela – bitler – her şeyi değiştirdi. Büyücüler bunun bir benzerini yapmakta başarısız oldular. Derhal itiraf ettiler: "Bu, Tanrı'nın parmağıdır." İşte bu an, günümüzde bile yaygın olan bir fikri tanıtmaktadır: Tanrı'nın, yalnızca insanın mantıkla açıklayamadığı yerlerde var olduğu inancı. İnsanlar bir şey bilimsel olarak açıklanamadığı zaman onun Tanrısal bir şey olması gerektiğini, ama bilim ilerledikçe Tanrı'nın daha da uzaklara itildiğini düşünürler.

Oysa Yahudilikte bizler Tanrı'yla, öncelikli olarak, adalet, şefkat ve insani saygınlığa dayanan bir toplumun nasıl inşa edileceğini öğreten Tora yoluyla buluşuruz. Bilim Tanrı'yı yerinden etmekte değildir: her seferinde daha da karmaşık ve daha da harikulade yollarla, doğanın içindeki dizaynı açığa çıkarmaktadır. Mısır'ın düşüşü mizah yoluyla gelmektedir: doğanın efendisi olduklarını öne süren büyücüler bir bit bile yaratamamaktadırlar! Tanrı, Kendi mevcudiyetini bu son derece küçük yaratık yoluyla açığa çıkarmakta, böylece güç ve büyüklüğü birbiriyle karıştıranlarla alay etmektedir.

Mısırlı büyücülerin anlamadıkları şey, doğa üzerinde güç sahibi olmanın yalnızca ahlaki amaçlara yönelik bir araç olduğudur. Bitler Tanrı'nın bir şakasıydı ve bu şaka, doğa kuvvetlerini kontrol ettikleri için insanın kaderinin de efendileri olduklarını zanneden büyücülerini küçük düşürmeye yönelikti. Büyücüler yanılıyordu. **İnanç yalnızca doğaüstü şeylere inanmak değildir. Mevcudiyetin Yazarı'nın "Başkalarının özgürlük ve itibarlarına saygı gösterecek yollarla özgür olun" şeklindeki çağrısını duyabilme kabiliyetidir.**

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Bizim de, gerçekte anlamadığımız şeylerde ustalaştığımızı farz ederek Mısırlı büyücülerin düştüğü tuzağa düştüğümüz zamanlar var mıdır?
2. Sizce Mısırlı büyücüler neden belaları durdurmak yerine onların aynısını yapmaya çalışmışlardır?
3. Tanrı'nın insanın kibriyle alay ettiği fikri Tanah'taki başka anlatımlarda nasıl karşımıza çıkar?

Bir Ana Fikir

Bizim dini hislerimizi azaltmanın tam aksine, bilim (doğru şekilde anlaşıldığında) onu genişletmeli, bize "Ne kadar büyüktür eserlerin, ey A-Şem; hepsini hikmetle yaptın" gerçeğini görmeyi öğretmelidir.

Peraşayı Keşfedelim

HAZIRLAYAN: SARA LAMM

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİLERİNDEN ESİNLENİLMİŞTİR

Kısaca Peraşa

Peraşa, A-Şem'in Moşe'ye konuşarak Bene Yisrael'i dört kurtarma ifadesi yoluyla özgür kılacağına dair verdiği sözle başlar: 1. Onları Mısır'dan çıkaracaktır. 2. Onları kölelikten özgür kılacaktır. 3. Onları Sinay Dağı'nda Kendi Seçilmiş Halkı olarak belirleyecektir. Ve 4. Onları kendi ülkelerine, nesiller önce *Avot'a* (Atalar) vaat etmiş olduğu topraklara getirecektir.

Moşe ve ağabeyi Aaron tekrar tekrar Paro'ya gelerek ondan, halkı çölde A-Şem'e ibadet etmesi için salıvermesini isterler. Onlara Tanrı'nın varlığını göstermeye çalışan Aaron, elindeki asayı yere atıp yılanı dönüştürür. Paro'nun büyücüleri de aynısını yapsalar da, Aaron'un asası onların asalarını yutar. Moşe ile Aaron Paro'yu yaklaştırmakta olan belalar hakkında uyarmalarına rağmen Paro onları dinlemeyi reddeder.

A-Şem bunun ardından Mısır'ı, birbiri ardına gelen On Bela ile cezalandırır. *Peraşamızda* bunların ilk yedisi yer almaktadır: Nil'in suları kana dönüşür, kurbağalar ülkeyi istila eder, bitler herkese musallat olur, vahşi hayvanlar her yeri kaplar, bir ölüm salgını çiftlik hayvanlarını telef eder, çibanlar Mısırlılara eziyet verir ve yıkıcı bir dolu ateş ve buz şeklinde yeryüzüne yağar. Tüm bunlara rağmen Paro'nun kalbi sertliğini korur ve halk köle olarak kalır.

Peraşı Aktivitesi

Bereket versin ki / Ne Yazık ki

İlk olarak bir oyuncu bir cümle söyleyerek bir hikâyeye başlar. Örneğin: “Hayvanat bahçesine gittim.” Ona en yakın oyuncu olumsuz bir ekleme yapar. Mesela: “Ne yazık ki bütün hayvanlar kaçmıştı.” Üçüncüsü hikâyeyi olumlu bir cümleyle devam ettirir: “Bereket versin ki hepsi vejetaryen hayvanlardı.” Bu şekilde “ne yazık ki” ile “bereket versin ki” arasında gidip gelerek hikâyeyi sürdürün ve hikâye gittikçe daha saçma ve komik bir hal alırken, farklı bakış açıları arasında gidip gelmenin keyfini çıkarın.

HER YAŞ İÇİN BİR HİKÂYE

Karanlıkta Kahkaha

Viktor Frankl bir Nazi toplama kampındaki inşaat sahasında durmuş, yanındaki arkadaşının yaptığı çalışmayı sessizce izliyordu. Etraflarını dehşet sarmıştı; korkunç koşullar, açlıktan ölen insanlar ve sürekli öldürülme tehdidi. Viktor etrafına baktığında, insanların nelere ihtiyacı olduğu ve arkadaşına nasıl yardım edebileceği konusunu düşünüyordu. Sonra alışılmadık bir teklifte bulundu: her gün ikisi de birbirine özgürlüğe kavuştuktan sonraki hayatları hakkında bir hikâye uyduracaktı. Hikâye ne kadar eğlenceli olursa o kadar iyiydi.

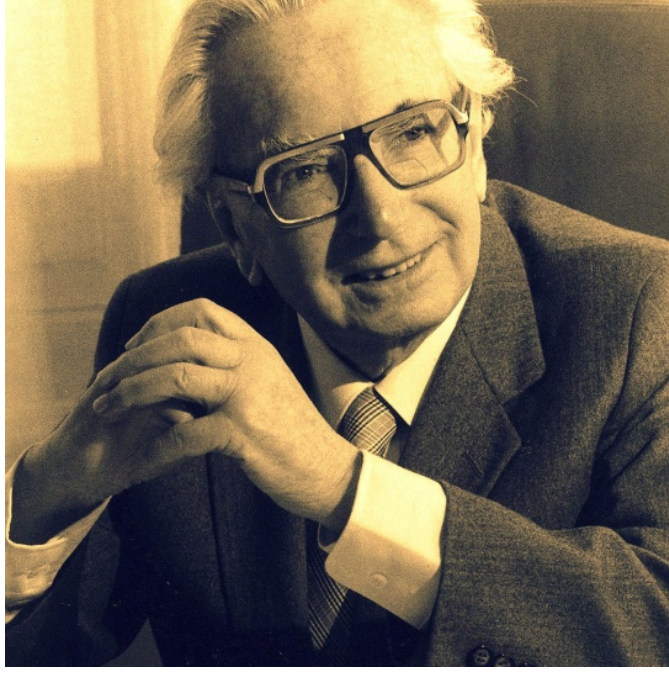
Arkadaşı savaştan önce bir cerrahtı. Bir gün, esirlerin çalışmasından sorumlu kişi onların çalışmalarını hızlandırmak için “Haydi! Haydi!” diye bağırdığında Frankl, muzip bir sırıtmayla yoldaşına döndü. “Hayalinde canlandır” dedi. “Bir gün tekrar ameliyathanede cerrahi prosedürlerine geri döneceksin. Sonra bir emir eri gelip ‘Haydi! Haydi!’ diye bağırp başcerrahın geldiğini haber verecek!”

Arkadaşı gülümsedi. Ve böyle bir yerde bir gülümseme, küçük, ama güçlü bir zaferdi. Çoğu zaman bu olanaksız görünüyordu. Ama Viktor uzun yıllar boyunca insanın zihnini araştırmış biriydi. Mizahın olağanüstü bir şey olduğunu biliyordu!

Yıllar sonra, daha sıcak ve daha güvenli bir yerde, Viktor başkalarına, mizahın, ruhun kendisini koruma mücadelesindeki silahlarından biri olduğunu açıklayacaktı. Dikkat ederseniz, herhangi bir şey hakkında güldüğünüz zaman, birkaç saniye için bile olsa, herhangi bir durumun üzerine yükselme kabiliyetini kendinizde buluyorsunuz. Toplama kampında geçen o dehşet verici, korkunç günlerde tutsakların pek az kaynağı vardı. Ancak Viktor her zaman, bir

insandan her şeyin alınabileceğini, ama bir şeyin asla alınamayacağını biliyordu: kişinin kendi tavrını seçme özgürlüğü. Viktor, hem kendisi hem de etrafındaki adamlar için ümidi ve mizahı canlı tutmayı seçmişti.

En karanlık anlarda, gülme kabiliyeti, gerçeklerden kaçmak değildi. Bir direnç ifadesiydi; dünyanın sizden ümitsizlik talep ettiği bir zamanda vakarı seçmekti. İnsan olarak kalmayı seçmekti.

Kartlar ve Sohbet

Kartlar ve Sohbet destelerimiz her *peraşa* için bir kart içermektedir. Kartın bir yüzünde Tora'dan, üzerinde düşünmek ve tartışmak üzere ilginç bir soru bulacaksınız. Diğer yüzde Rabi Sacks'tan, *peraşanın* üzerine yeni bir ışık tutacak bir fikri keşfedeceksiniz.

"Moşe bunu Bene Yisrael'e söyledi, ama onlar, ruhlarının kırık olması ve ağır işler yüzünden onu dinlemediler"

- Şemot 6:9

Moşe Bene Yisrael'e Tanrı'nın onları özgür kılacağını söylediği zaman onlar Moşe'yi dinlemedi.

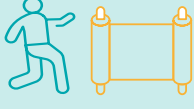
SORU:

Acaba bunun sebebi dinlemek istememeleri midir yoksa dinleyememeleri mi? Ve Tora bize neyi öğretmeye çalışıyor olabilir?

Rabi Sacks, Şemot 6:9 açıklamalarında (Koren Sacks Humash'ta) buna bir cevap önerir:

"Manevi doruklara yükselebilmemiz için, öncelikle maddi ihtiyaçlarımızı tatmin etmiş olmamız gerekir... Eğer halkın manevi durumunu iyileştirmek istiyorsanız, önce onların fiziksel durumlarını iyileştirmelisiniz... Bu, Yahudiliğin en insanlaştırmacı öğretilerinden biridir. Fakirlik yükünü hafifletmek, hastalıkları tedavi etmek, hukukun egemenliğini temin etmek ve insan haklarına saygı göstermek: bunlar, önem açısından dua ve Tora öğreniminden aşağı kalmayan manevi görevlerdir. Şüphesiz, dua ve Tora öğrenimi daha yüksektir, ama diğerleri daha öncedir. İnsanlar, eğer ruhları kırık ve işleri ezici ağırlıktaysa, Tanrı'nın mesajını duyamazlar."

Pratikte Peraşa

HAFTANIN DEĞERİ

Tevazu ve Mizah

(Şemot 8:15)

Mısırlı büyücüler bit yaratmakta başarısız olunca gerçeği itiraf etmişlerdi: “Bu Tanrı’nın parmağıdır.” Ne var ki, bu itirafları için çok geçti, zira Tanrı’yı ancak, minik bir şeyi yaratmayı becerememelerinin ardından kabul etmişlerdi. Kendi büyüklüklerini kanıtlamak için o kadar çok enerji sarf etmişlerdi ki, asıl konuyu tamamen gözden kaçırmışlardı.

Rabi Sacks’ın bu haftanın ana yazısında ele aldığı mizah, bize derin bir şeyi öğretir: Gerçek bilgelik, kendi sınırlarımızı, mecbur kalmadan önce tanımak demektir. Nehirleri manipüle etmiş gibi görünen büyücüler, ufacık bir bit meselesini halledememişlerdir. Bazen en kayda değer güç, bilmediğimiz şeyleri kabul ve itiraf etme kabiliyetidir.

PRATİK KONUŞALIM

Tevazu nasıl işler?

İnsanların becerikli görünme ve kontrolü ellerinde tutuyor izlenimi verme takıntısına kapıldıkları bir dünyada yaşıyoruz. “Bilmiyorum” veya “yardıma ihtiyacım var” demekte tereddüt ediyoruz, çünkü bu bize zayıflığımızı itiraf ediyormuşuz gibi geliyor. Ancak Mısırlı büyücüler gibi, bu gurur birçok kez işleri iyileştirmeye değil, daha da berbat hale getirmeye yarar.

Ravi Sacks C. S. Lewis’in bir sözünü sık sık aktarırdı: “Tevazu, kendinizi azımsamak değildir. Kendinizi daha az düşündürmektir.” Kendi kabiliyetlerinizin sınırlılığı hakkında dürüst olmak ve hata yaptığınız zaman savunmaya geçmek yerine bu hatalarda mizahi bir yan bulmak, kendinize gelmenize ve dersler çıkarıp ilerlemenize olanak sağlar. Kendilerine gülen insanlar, egolarını ne pahasına olursa olsun koruyanlardan daha hızlı gelişirler.

Şunu Bir Dene

GENÇ ÖĞRENCİLER

Bu hafta, bir hata yaptığınız zaman, canınızın sıkılmasına izin vermek veya bahaneler üretmek yerine o hataya gülmeyi deneyin. Yüksek sesle “Pekâlâ, bu işe yaramadı!” deyin ve işleri batırmış olduğunuz gerçeği hakkında dürüst olmanın nasıl bir his olduğunu görün.

İLERİ DÜZEYLİ ÖĞRENCİLER

Yaklaşan hafta boyunca, aslında bilmediğiniz bir şeyi biliyormuş gibi yapmanın veya bir hatayı örtbas etmenin cazibesini hissettiğiniz bir anı fark etmeye çalışın. Bu hafta bir sohbet sırasında “bilmiyorum” veya “o konuda hatalıydım” demek üzere alıştırma yapın. Gururun kapalı tuttuğu kapıları alçakgönüllülüğün nasıl açtığını görün.

RABÎ SACKS EŞLİĞİNDE BİR PASUĞU DERİNLEMESİNE İNCELEYELİM

Katmanlı Öğrenim

Rabi Sacks'ın çeviri ve açıklamalarıyla Koren Sacks Humash'tan aktardığımız bakış açılarıyla, Tora'da adım adım ilerleyin. Her adım sizi biraz daha derine götürecek ve tıpkı Rabi Sacks'ın öğrettiği gibi 'Sohbet olarak Tora'yı davet edecektir.

Ne tür bir özgürlük için mücadele ediyoruz?

KATMAN 1: TORA'NIN METNİNE BAK - ŞEMOT 8:16

"שִׁלַח עַמִּי, וְיַעֲבֹדֵנִי."

KATMAN 2: RABİ SACKS'IN ÇEVİRİSİNİ OKU

"Halkımı salıver ki Bana hizmet edebilsinler."

KATMAN 3: ANLAMI HAKKINDA DÜŞÜN

Halkı Mısır'daki köleliklerinden, Tanrı'nın hizmetkârları haline gelmeleri için özgür kılmak - bu size bariz bir çelişki gibi görünüyor mu? Moşe ve Aaron'un, Tanrı'nın rehberliği altında ne tür bir özgürlük uğruna mücadele ettiklerini anlayabilmek için incelemesi önemli bir noktadır bu. Halkın geleceği nasıl bir görünüme sahip olacaktı? Tanrı'ya hizmet, Paro'ya hizmetten ne açıdan farklı ve daha iyi olacaktı? Bu sözlerin bizzat Paro'ya tekrarlanmakta olduğuna da dikkat edin.

KATMAN 4: RABİ SACKS'IN AÇIKLAMASINI ÖĞREN

"Tora, kölelikten özgürlüğe geçişi, canınızın çektiği herhangi bir şeyi yapabilme kabiliyeti olarak tanımlamaz. Daha ziyade Tora'nın gözünde özgürlük, yapmanız gereken şeyi yapma özgürlüğüdür. İşte, John Locke gibi, özgürlüğün çağdaş dünyadaki entelektüel mimarlarının gözünde, özgürlük ile başıboşluk arasındaki fark buydu. Halkın salıverilmesi - tiranlıktan kaçması - kendi başına özgürlüğün bir prelüdü değildi. Şemot'taki anlatım boyunca yapılan kilit ayırım, kölelik ve özgürlük arasında değil, bir insan hükümdarın kölesi olmakla, her şeyin

yaratıcısı olan Tanrı'ya hizmet etmek arasındadır. İnsanlığı onurlandıran, bunların ikincisidir, çünkü her birimizi Kendi suretinde yaratmış olan Varlığı kendi hükümrânımız olarak kabul etmeyi içerir.”

Rabi Sacks'ın, daha sonra Şemot 10:2 açıklamalarında işaret ettiği üzere: “Tanrısal plan en baştan beri, özgürlük, adalet ve insan haklarına dayanan bir uygarlığı zaman içinde meydana getirecek olan kölelerin özgürlüğe kavuşturulması hakkında bir hikâye anlatmaktı.”

KATMAN 5: DÜŞÜN VE CEVAP VER

Kendi sorularınızı da ekleyin! Öğrendiklerinizi Tora'daki diğer örneklerle ve kendi yaşamınıza da uygulayın...

Gerçek özgürlük ne anlama gelir? Mısır'dan çıkış – *Yetsiat Mitsrayim* – bunun her türlü otoriteden kaçmak olmadığını öğretir. Mesele, insanlara birer araçmış gibi davranan insan bir hükümdara hizmet etmekle, her bir insanı Kendi suretinde yaratılmış bir varlık olarak onurlandıran Tanrı'ya hizmet etmek arasındaki farktır. Bu ayrım her şeyi değiştirir.

1. Özgürlük ile başıboşluk arasındaki fark nedir ve bu ayrım, iyi bir toplumun inşa edilmesinde neden önem taşır?
2. Eğer Mısır'dan çıkış öncelikli olarak kölelikten özgür olmak hakkında değilse ne hakkındadır?
3. Hangi otoritelerin veya kuralların saygınızı hak ettiğine ve hangilerinin hak etmediğine nasıl karar verirsiniz?

Koren Sacks Humash hakkında daha fazlası için <https://rabbisacks.org/books/the-koren-sacks-humash> bağlantısını ziyaret edebilirsiniz.

The Rabbi Sacks Legacy, Rabi Lord Jonathan Sacks'ın bir Tora öğretmeni, bir liderler lideri ve ahlaki bir ses olarak zaman üstü ve evrensel hikmetini devam ettirmektedir.

Rabi Sacks'ın birçok yazısını, yayınlarını ve konuşmalarını keşfetmek veya Legacy'nin çalışmalarını desteklemek için www.RabbiSacks.org, adresini ziyaret edin ve The Rabbi Sacks Legacy'yi sosyal medyada takip edin: @RabbiSacks

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.